

สิทธิเสรีภาพของสตรีไทยภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
(รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475)

นางสาวพนารัตน์ มาศมมาดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RIGHTS AND LIBERTY OF WOMEN UNDER ABSOLUTE MONARCHY SYSTEM
(FROM THE REIGN OF KING RAMA 4 TO POLITICAL REVOLUTION C.1932)

Miss Panarat Machamadol

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

510640

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สิทธิเสรีภาพของสตรีไทยภายใต้การปกครองในระบบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475)

โดย

นางสาวพนารัตน์ มาศฉมาดล

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

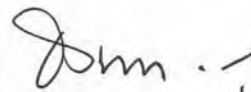
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์

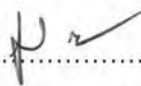
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

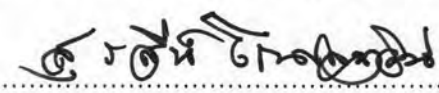

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ฉัตรทิพย์ นาถสุภา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี รูปสุวรรณ)

..... กรรมการ
(อาจารย์สุรสิทธิ์ โกศลนาวิน)

พนารัตน์ มาศฉมาดล : สิทธิเสรีภาพของสตรีไทยภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475). (RIGHTS AND LIBERTY OF WOMEN UNDER ABSOLUTE MONARCHY SYSTEM (FROM THE REIGN OF KING RAMA 4 TO POLITICAL REVOLUTION C.1932))

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์, 260 หน้า.

จากสภาพปัญหาที่เรื้อรังเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคระหว่างเพศส่งผลให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาของสตรีในสังคมไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้เห็นถึงพัฒนาการของแนวความคิดทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย ภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยได้ทำการศึกษาลักษณะกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของประเทศทางตะวันตกในช่วงเวลาเดียวกัน

ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยในเวลานั้นได้มีการเผยแพร่แนวความคิดทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชนทุก ๆ ชั้น ทั้งชนชั้นผู้ปกครอง กลุ่มขุนนางและชนชั้นสามัญโดยการประกาศกฎหมายต่าง ๆ ในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ทุกคนได้รับทราบซึ่งทำให้เกิดผลในทางกฎหมายตามมาหลายประการ กล่าวคือ ทำให้สังคมได้ให้ความสนใจและใส่ใจในสิทธิเสรีภาพของสตรีเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในครั้งนี้ยังทำให้ทราบว่าสิทธิและเสรีภาพสตรีระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศในช่วงแรกเริ่มนั้นพบว่าสิทธิเสรีภาพของสตรีมีความเท่าเทียมกับเพศชายและค่อย ๆ ลดระดับลงมาเรื่อย ๆ จนทำให้สตรีในตะวันตกทนต่อความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศไม่ได้จึงลุกขึ้นต่อต้านการกดขี่ระหว่างเพศและทำให้พัฒนาการด้านกฎหมายระหว่างสตรีกับเพศชายเริ่มมีสถานะที่เท่าเทียมกันมากขึ้นและส่งผลให้ประเทศไทยรับอิทธิพลทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของสตรีมาพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่พัฒนาขึ้นและเพื่อให้ประเทศเป็นที่ยอมรับจากอารยประเทศส่งผลให้ประเทศไทยไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติใด นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่ากฎหมายของประเทศไทยมีการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของสตรีเป็นพิเศษนอกเหนือจากกฎหมายในต่างประเทศอีกด้วย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิติ.....พนารัตน์ มาศฉมาดล.....
ปีการศึกษา.....2551.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4886253534 : MAJOR LAWS

KEY WORD: RIGHTS AND LIBERTY OF WOMEN / ABSOLUTE MONARCHY SYSTEM

PANARAT MACHAMADOL : RIGHTS AND LIBERTY OF WOMEN UNDER ABSOLUTE MONARCHY SYSTEM (FROM THE REIGN OF KING RAMA 4 TO POLITICAL REVOLUTION C.1932). THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.KRIENGGKRAI CHAROENTHANAVAT Ph.D , 260 pp.

The prolonged problems regarding inequality between men and women have resulted in the increasing tendency of the thoughts in analyzing the problem in Thai female society. This research is aiming to study the development within law territory about rights and liberty of Thai women under absolute Monarchy during the period from the reign of King Rama 4 to political revolution in 1932 and to study the Thai rules of law in comparison with the rules of law of western countries during the same period.

This research has found that, in Thailand during the period, law concepts regarding rights and liberty of people have been widely disclosed to people in every case - both bureaucrat and non-bureaucrat - by promulgating in the Royal Gazette. This led people in society to be increasingly interested in and pay more attention to women rights and freedom. Moreover, the research showed that, at the beginning of the study period, rights and freedom of women in both Thailand and the western countries is in equality with men. Then the women rights and liberty was continuously decreasing until the time women in the western countries could not bear the sex inequality and protested the sexual discrimination. Their protest had caused the development of the rights and liberty laws which resulted in more equality between men and women. The ideas had crossed the border into Thailand, and made Thai laws more developed and improved in accordance with its society. The development in these laws made Thailand more acceptable by the developed countries and, thus, Thailand is never becoming a colony of any world power country. Besides, this research also found that the women rights and freedom has more special protection than the western laws.

Field of study:.....LAWS.....Student's signature.....*Panarat Machamadol*.....

Academic year:.....2008.....Advisor's signature.....*K. Charoenthanavat*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของท่านคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ที่ได้กรุณาให้เกียรติรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยตลอดระยะเวลาในการศึกษาท่านได้ชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์รวมทั้งการให้คำแนะนำให้เกิดองค์ความรู้เพื่อสามารถวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงลงได้ รวมทั้งช่วยกรุณาตรวจสอบความคิดทางวิชาการอย่างละเอียดถี่ถ้วนในแต่ละบทอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างดียิ่ง

นอกจากนี้ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี รูปสุวรรณ และท่านอาจารย์สุรสิทธิ์ โกศลนาวิน ที่ท่านทั้งสามได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่าในการรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำชี้แนะรวมทั้งถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าในการจัดทำวิทยานิพนธ์ คำแนะนำของท่านทั้งสามเป็นประโยชน์อย่างมากต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนกราบขอบคุณในพระคุณของบิดาและมารดา รวมทั้งครอบครัวของผู้เขียน ที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา

ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อนที่แอลพีเอ็น เพื่อนโรงเรียนสตรีศึกษาร้อยเอ็ดและเพื่อนๆ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกคนที่สนับสนุนช่วยเหลืออันดีในด้านต่างๆ และเป็นกำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จไปด้วยดี นอกจากนี้ผู้เขียนต้องขอขอบคุณเพื่อน คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และเพื่อนนิติศาสตร์ สาขากฎหมายมหาชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคนมาโดยตลอด

ท้ายสุดนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าและประโยชน์ประการใดต่อวงการ อยู่บ้างแล้ว ผู้เขียนขอมอบความดีเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดา มารดา คณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน และบรรดาบุคคลที่ได้ให้ความสนับสนุนแก่การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มี ข้อบกพร่องผิดพลาดประการใดแล้ว ผู้เขียนขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๔
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	3
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวความคิดในการรับรองสิทธิเสรีภาพของสตรี.....	6
2.1 แนวความคิดในการรับรองสิทธิเสรีภาพและความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....	6
2.1.1 ที่มาในทางทฤษฎีของสิทธิเสรีภาพ.....	6
2.1.1.1 ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ.....	6
2.1.1.1.1 แนวคิดของกฎหมายธรรมชาติในสมัยกรีก – โรมัน.....	6
ก. กฎหมายธรรมชาติในระบบกฎหมายกรีก.....	6
ข. กฎหมายธรรมชาติในระบบกฎหมายโรมัน.....	7
ค. แนวคิดของนักปราชญ์เกี่ยวกับกฎหมาย ธรรมชาติในสมัยกรีก – โรมัน.....	8

2.1.1.1.2	แนวคิดของกฎหมายธรรมชาติในสมัยกลาง.....	11
2.1.1.1.3	แนวคิดของกฎหมายธรรมชาติในสมัยใหม่.....	14
2.1.1.2	ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law).....	17
2.1.2	ความหมายและประเภทของสิทธิเสรีภาพ.....	19
2.1.2.1	ความหมายของ "สิทธิ" และ "เสรีภาพ".....	19
2.1.2.2	ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ.....	22
2.1.2.2.1	ประเภทของสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณา ตามแนวคลาสสิกของเยอรมัน.....	22
2.1.2.2.2	ประเภทของสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณา ตามรัฐธรรมนูญ.....	23
2.1.2.2.3	ประเภทของสิทธิเสรีภาพโดยพิจารณา ตามการใช้.....	23
2.2	โครงสร้างขนั้ทางสังคมของสตรีตะวันตกในสมัยกลาง ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20.....	23
2.2.1	สตรีชนชั้นสูง.....	24
2.2.2	สตรีชนชั้นสามัญหรือสตรีชนชั้นต่ำ.....	25
2.3	พัฒนาการของแนวความคิดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประเทศ ตะวันตกในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.1806 – 1932.....	26
2.3.1	พัฒนาการและสิทธิเสรีภาพของสตรีใน ยุคแรกเริ่มของชาติตะวันตก.....	26
2.3.1.1	สิทธิเสรีภาพของสตรีชาวฮีบรูส์ (Hebrews).....	27
2.3.1.2	สิทธิเสรีภาพของสตรีชาวกรีก.....	27
(1)	สิทธิทางการศึกษาของสตรีกรีก.....	28
(2)	สิทธิและบทบาททางการเมืองของสตรีกรีก.....	29

(2) สิทธิเสรีภาพและบทบาทของสตรีอังกฤษ ในทางการเมืองการปกครอง.....	44
(3) สิทธิเสรีภาพของสตรีอังกฤษในการ ประกอบอาชีพและสิทธิเสรีภาพ ของสตรีในด้านการศึกษา.....	46
2.3.2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสตรีอเมริกา.....	47
2.3.2.3.1 พัฒนาการของการรับรองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ.....	47
2.3.2.3.2 สิทธิเสรีภาพต่างๆ ของสตรีอเมริกัน.....	48
(1) สิทธิเสรีภาพของสตรีตามกฎหมาย ครอบครัวอเมริกัน.....	49
(2) สิทธิเสรีภาพและบทบาทของสตรี อเมริกันในทางการเมืองการปกครอง.....	50
(3) สิทธิเสรีภาพของสตรีอเมริกันในการ ประกอบอาชีพและการเรียกร้องสิทธิ.....	52
(4) สิทธิเสรีภาพของสตรีอเมริกัน ในด้านการศึกษา.....	54
(5) สิทธิเสรีภาพของสตรีในการรวมกลุ่ม.....	56
บทที่ 3 พัฒนาการการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสตรี ในประเทศไทย.....	59
3.1 หลักฐานที่ปรากฏสภาพความเป็นอยู่ของสตรีไทย.....	59
3.1.1 กฎหมาย.....	60
3.1.2 พระราชพงศาวดาร.....	67
3.1.3 จดหมายเหตุชาวต่างชาติ.....	67

3.1.4	วรรณกรรม.....	68
3.1.5	พระพุทธศาสนา.....	71
3.1.6	พระบรมราชวินิจฉัยในอรรถคดีของพระมหากษัตริย์.....	72
3.2	สภาพโครงสร้างทางชนชั้นของสตรีในสังคมไทย.....	72
3.2.1	สตรีชนชั้นสูง.....	73
3.2.2	สตรีชนชั้นสามัญ.....	75
3.2.3	สตรีชนชั้นทาส.....	
3.3	พัฒนาการการรับรองสิทธิเสรีภาพของสตรีไทย: ศึกษาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.....	78
3.3.1	สิทธิและเสรีภาพของสตรีตามกฎหมาย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	78
3.3.1.1	การปฏิรูปสังคมเพื่อรองรับสิทธิเสรีภาพสตรี ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	79
3.3.1.1.1	การปรับเปลี่ยนธรรมเนียม การแต่งกายเวลาเข้าเฝ้าฯ.....	80
3.3.1.1.2	ทรงยกเลิกประเพณีห้ามราษฎรเข้าเฝ้าฯ ชมพระบารมีเวลาเสด็จผ่านและยกเลิก กองทหารนำขบวนเสด็จ.....	81
3.3.1.1.3	ทรงอนุญาตให้ชาวต่างประเทศ ถวายค่านับและนั่งเก้าอี้เวลาเข้าเฝ้า.....	81
3.3.1.1.4	ทรงจัดส่งข้าราชการไปศึกษา และดูงานในต่างประเทศ.....	81

3.3.1.2 การจำแนกประเภทของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ	
สิทธิเสรีภาพของสตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4).....	82
3.3.1.2.1 จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรี	
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย.....	82
3.3.1.2.1.1 ประกาศพระราชบัญญัติ	
มรดกสินเดิมและสินสมรส	
พ.ศ. 2394.....	82
3.3.1.2.1.2 ประกาศยกเลิกธรรมเนียม	
ที่เจ้านายผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่	
บังคับจับบังคับหญิงให้มา	
เป็นหม่อมฯ.....	83
3.3.1.2.1.3 ประกาศกฎหมายเพื่อแก้ไข	
ข้อบังคับของสตรีในราชสำนัก.....	84
3.3.1.2.1.4 ประกาศห้ามบิดามารดาหรือสามี	
ขายบุตรภรรยาไปเป็นทาส	
โดยที่เจ้าตัวไม่สมัครใจ.....	87
3.3.1.2.1.5 สิทธิในการเลือกคู่ครอง.....	89
3.3.1.2.2 จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรี	
ในทางเศรษฐกิจและสังคม.....	92
3.3.1.2.2.1 สิทธิเสรีภาพของสตรี	
ในด้านการศึกษา.....	92
3.3.1.2.2.2 เสรีภาพในการนับถือศาสนา.....	94
3.3.1.2.2.3 สิทธิและเสรีภาพของสตรี	
ในการประกอบอาชีพ.....	96

3.3.1.2.2.4	สิทธิและเสรีภาพของสตรี ในการแสดงความคิดเห็น.....	98
3.3.1.3	สรุปพัฒนาการของสิทธิเสรีภาพสตรีไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	99
3.3.2	สิทธิและเสรีภาพของสตรีตามกฎหมาย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	102
3.3.2.1	แนวการปฏิรูปทางสังคมของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อรองรับ สิทธิเสรีภาพของสตรี.....	102
3.3.2.1.1	การยกเลิกระบบไพร่และทาส.....	103
3.3.2.1.1.1	การยกเลิกระบบไพร่.....	103
3.3.2.1.1.2	การยกเลิกระบบทาส.....	104
3.3.2.1.2	การปรับปรุงระบบกฎหมายให้ทันสมัยขึ้น เพื่อรองรับสิทธิเสรีภาพของประชาชน.....	106
3.3.2.1.3	การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายหญิง.....	107
3.3.2.1.4	การเลิกประเพณีหมอบคลานเวลาเข้าเฝ้าฯ.....	108
3.3.2.2	การจำแนกประเภทของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิเสรีภาพของสตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5).....	108
3.3.2.2.1	จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรี ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย.....	108
3.3.2.2.1.1	พระราชบัญญัติสำหรับแต่งงานคน ต่างประเทศในกรุงสยาม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440).....	108
3.3.2.2.1.2	พระราชบัญญัติลักษณะมรดก ร.ศ.117 (พ.ศ.2441).....	109

3.3.2.2.1.3	พระราชกำหนดลักษณะข่มขืน ล่วงประเวณี พ.ศ. 2442.....	110
3.3.2.2.1.4	ประกาศยกเลิกธรรมเนียม การคืนสินสอดของหมั้น ร.ศ.119 (พ.ศ.2443).....	111
3.3.2.2.2	จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรี ในทางเศรษฐกิจและสังคม.....	112
3.3.2.2.2.1	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในด้านการศึกษา.....	112
3.3.2.2.2.2	เสรีภาพในการนับถือศาสนา.....	116
3.3.2.2.2.3	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในการประกอบอาชีพ.....	118
3.3.2.2.2.4	บทบาทของสตรีในทางสังคม และการเมืองการปกครอง.....	119
3.3.2.2.2.5	สิทธิเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็น.....	120
3.3.2.2.3	เทียนวรรณนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	121
3.3.2.3	สรุปพัฒนาการของสิทธิเสรีภาพสตรีไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	123
3.3.3	สิทธิและเสรีภาพของสตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6).....	128
3.3.3.1	การปฏิรูปสังคมเพื่อรองรับสิทธิเสรีภาพของสตรี ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	128
3.3.3.1.1	การปฏิรูปเพื่อรองรับระบบการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย.....	128

3.3.3.1.2	การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายสตรี.....	129
3.3.3.2	การจำแนกประเภทของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับสิทธิเสรีภาพของสตรีในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	130
3.3.3.2.1	จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรีตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย.....	130
3.3.3.2.1.1	พระราชบัญญัตินามสกุล พ.ศ. 2456.....	130
3.3.3.2.1.2	กฎหมายเทียบบาลว่าด้วยครอบครัว แห่งข้าราชการในพระราชสำนัก พ.ศ. 2457	131
3.3.3.2.1.3	ร่างพระราชบัญญัติลักษณะ จดทะเบียนครอบครัว.....	134
3.3.3.2.1.4	พระราชกฤษฎีกาใช้คำนำหน้านาม สตรีและเด็ก.....	135
3.3.3.2.1.5	อนุสัญญาระหว่างประเทศเรื่อง ปรมการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2465.....	136
3.3.3.2.2	จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรี ในทางเศรษฐกิจและสังคม.....	137
3.3.3.2.2.1	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในด้านการศึกษา.....	137
3.3.3.2.2.2	เสรีภาพในการนับถือศาสนา.....	140
3.3.3.2.2.3	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในการประกอบอาชีพ.....	142

3.3.3.2.2.4	บทบาทของสตรีในทางสังคม และการเมืองการปกครอง.....	144
3.3.3.2.2.5	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในการแสดงความคิดเห็น.....	145
3.3.3.2.3	กรมหมื่นสวัสดิวัดมวณิศวชิษณูรักษ์ต่อผู้ เพื่อสิทธิและเสรีภาพของสตรีในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	151
3.3.3.3	สรุปพัฒนาการของสิทธิเสรีภาพสตรีไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	152
3.3.4	สิทธิและเสรีภาพของสตรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ก่อนเปลี่ยนแปลง การปกครอง พุทธศักราช 2475.....	156
3.3.4.1	การปฏิรูปลังคมเพื่อรองรับสิทธิเสรีภาพของสตรี ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	156
3.3.4.2	การจำแนกประเภทของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับสิทธิเสรีภาพของสตรีในรัชสมัยพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	157
3.3.4.2.1	จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรีตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย.....	157
3.3.4.2.1.1	พระราชบัญญัติเรื่องการค้าหญิง และเด็กหญิง พ.ศ.2471.....	157
3.3.4.2.1.2	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะอาญา.....	159
3.3.4.2.1.3	สิทธิด้านกรรมสิทธิ์หรือสิทธิ ในทรัพย์สินต่างๆ.....	160
3.3.4.2.1.4	สิทธิของสตรีในกฎหมายครอบครัว.....	162

3.3.4.2.2	จำแนกสิทธิเสรีภาพของสตรี ในทางเศรษฐกิจและสังคม.....	166
3.3.4.2.2.1	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในด้านการศึกษา.....	166
3.3.4.2.2.2	เสรีภาพในการนับถือศาสนา.....	168
3.3.4.2.2.3	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในการประกอบอาชีพ.....	170
3.3.4.2.2.4	สิทธิเสรีภาพของสตรี ในการแสดงความคิดเห็น.....	173
3.3.4.2.3	พระยาศรีสุริยราชวรานุวัตรนักที่ต่อสู้ เพื่อสิทธิและเสรีภาพของสตรีในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	174
3.3.4.3	สรุปพัฒนาการของสิทธิเสรีภาพสตรีไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	175
3.5	บทสรุปภาพรวมพัฒนาการสิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย ภายใต้การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์.....	179
1.	ประเภทของสิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติของกฎหมาย.....	181
1.1	สิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน.....	182
1.2	สิทธิในการเลือกคู่ครอง / เสรีภาพในความรัก.....	182
1.3	สิทธิมนุษยชน.....	182
1.4	สิทธิของสตรีในด้านครอบครัว.....	183
1.5	สิทธิเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรม.....	183
1.6	สิทธิพิเศษของสตรี.....	183
2.	ประเภทของสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจและสังคม.....	184

2.1	สิทธิในการได้รับการศึกษา.....	184
2.2	เสรีภาพในการนับถือศาสนา.....	185
2.3	เสรีภาพในการประกอบอาชีพ.....	185
2.4	เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น.....	185
2.5	สิทธิและบทบาทของสตรีในด้านการเมือง การปกครองและในทางสังคม.....	186
บทที่ 4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดทางกฎหมายในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย ภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 – 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง).....	187
4.1	ปัจจัยที่เป็นอิทธิพลส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แนวความคิดทางกฎหมายเพื่อรับรองและคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย.....	187
4.1.1	ปัจจัยจากสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็น สถาบันสูงสุดในการนิติบัญญัติ.....	188
4.1.1.1	สถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย.....	188
4.1.1.2	สถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา.....	189
4.1.1.3	สถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.....	190
4.1.2	ปัจจัยทางพุทธศาสนาที่มีแนวความคิดในการส่งเสริม สิทธิและเสรีภาพของสตรี.....	192
4.1.2.1	ผู้หญิงและผู้ชายเหมือนกันหรือต่างกัน อย่างไรตามทรรศนะของพระพุทธศาสนา.....	193
4.1.2.2	พระพุทธศาสนากับการยกฐานะผู้หญิง.....	194
4.1.2.3	ความเท่าเทียมกันในกิจกรรมทางศาสนา.....	195

4.1.3	อิทธิพลจากการคุกคามลัทธิจักรวรรดินิยม.....	196
4.1.4	การรับแนวความทางกฎหมายสมัยใหม่ จากประเทศตะวันตก.....	198
4.1.5	ความล้าสมัยและความบกพร่องของกฎหมาย ดั้งเดิมของประเทศไทย.....	199
4.1.6	การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้แก่สตรีไทย.....	201
4.1.6.1	การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้แก่สตรีโดยเพศชาย.....	202
4.1.6.2	การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้แก่สตรีโดยเพศหญิง.....	203
4.2	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากฎหมาย เพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย.....	204
4.2.1	ปัจจัยทางด้านสังคมและการเมืองภายในประเทศไทย.....	204
4.2.2	ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย.....	209
4.2.3	อุปสรรคทางความคิดของกลุ่มบุคคลที่จัดทำกฎหมาย.....	211
4.2.4	แนวความเชื่อทางวัฒนธรรมและประเพณี ของคนภายในสังคมไทย.....	212
4.2.5	การหวงแหนอำนาจของคนชั้นสูง (สัมพันธภาพเชิงอำนาจของคนในชนชั้นปกครองกับราษฎร).....	216
4.3	วิเคราะห์บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นเพื่อคุ้มครอง และรับรองสิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย.....	219
4.3.1	การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวมี ลักษณะแบบรวมขอม (ทางชั่วคราว).....	219
4.3.2	การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวมี วัตถุประสงค์เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพแก่ราษฎร ทั้งหญิงและชายให้มากขึ้น.....	220

4.3.3 เป็นกฎหมายที่มุ่งแก้ไขความล้มสมัย และไม่เป็นธรรมของกฎหมายเดิมในอดีต.....	220
4.3.4 เป็นกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยน แนวความคิดของสังคมไทยผสมผสานกับ แนวความคิดทางกฎหมายตะวันตก.....	222
4.3.5 เป็นกฎหมายที่แสดงถึงการขยายตัวของ บทบาทหน้าที่ของรัฐ (เพื่อจัดทำบริการสาธารณะ).....	223
4.4 วิเคราะห์สภาพการบังคับใช้กฎหมายไทยในการคุ้มครอง และรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่สตรีไทย.....	223
4.5 วิเคราะห์บทบัญญัติทางกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการลิดรอน หรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อสตรีไทย.....	226
4.6 การเปลี่ยนแปลง (ผลที่เกิดขึ้น) อันเนื่องมาจากการปรับปรุง กฎหมายเพื่อสิทธิและเสรีภาพของสตรีไทย.....	228
4.6.1 การปฏิรูปการระบบกฎหมาย การพัฒนาวิชากฎหมาย และการได้รับเอกราชทางการศาลโดยสมบูรณ์.....	228
4.6.2 การเริ่มต้นของการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย.....	231
4.6.3 การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎร และระหว่างราษฎรด้วยกันเอง.....	232
บทที่ 5 บทสรุป.....	235
รายการอ้างอิง.....	243
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	260